

Речник на ключовите термини, използвани в Дестинация Европа

В настоящия терминологичен речник са обяснени 16 основни термина, използвани в учебния инструмент Дестинация Европа¹. За по-изчерпателни и юридически точни определения вижте [Терминологичния речник на Европейската миграционна мрежа](#)² и [Ключовите термини в областта на миграцията на Международната организация по миграция](#).³ Връзките под всеки термин предоставят предложения за допълнителни източници на английски език.

1. Търсец убежище и бежанец	9. Обществено мнение за миграцията
2. Изтичане на мозъци	10. Законни пътища за миграция
3. Центрове за задържане	11. Узаконавяване/Амнистия
4. Дискриминация	12. Програми за презаселване
5. Европейски комисар по вътрешните работи	13. Връщане
6. Компенсация за приемащата държава	14. Шенгенско пространство
7. Интеграция на имигрантите	15. Контрабанда (каналджийство) и трафик на мигранти
8. Незаконна миграция	16. Агенция на ООН за бежанците (ВКБООН)

¹ Версията за отпечатване и игра и допълнителна информация за инструмента са достъпни на адрес <https://destinationeurope.uni.lu/>.

² https://ec.europa.eu/home-affairs/networks/european-migration-network-emn/emn-glossary_en.

Речникът на Европейската миграционна мрежа (ЕММ) версия 6.0 е достъпен за изтегляне и като мобилно приложение на английски, гръцки, италиански, латвийски, немски и фински език за потребителите на [Android](#) и [iOS](#).

³ <https://www.iom.int/key-migration-terms>.

1. Търсещ убежище и бежанец

Търсещите убежище са хора, които подават официална молба за международна закрила в друга държава, тъй като се опасяват, че животът им е в опасност в родната им страна. В международното право се признават следните основания за предоставяне на статут на бежанец: страх от преследване, основано на етническа принадлежност, религия, националност, принадлежност към определена социална група или политически възгледи. Не всеки **търсещ убежище** ще бъде признат като **бежанец**, но всеки признат **бежанец** първоначално е бил **търсещ убежище**.

Пълно определение на понятието „бежанец“ в Конвенцията за статута на бежанците от 1951 г. (Женевска конвенция) и Протокола относно статута на бежанците от 1967 г., стр. 14 – 16:
<https://www.unhcr.org/3b66c2aa10.html>

Последни данни за търсещите убежище и признатите за бежанци в ЕС:
https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_statistics

Данни за бежанците и търсещите убежище в световен мащаб от Агенцията на ООН за бежанците (ВКБООН): <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/>

2. Изтичане на мозъци

Положение, при което дадена страна губи много, особено квалифицирани, работници в определена професия или икономически сектор, тъй като те емигрират, за да работят в друга страна. Ако например твърде много медицински сестри заминат да работят в чужбина, това може да се окаже проблем за болниците и пациентите в страната им на произход. Ако обаче мигрантите се завърнат у дома с нови умения, това може да има положително въздействие върху страната им на произход. Родната им страна има полза и от средствата, които те изпращат на семействата си (т.нар. „**парични преводи**“), както и от други форми на инвестиции.

Последни данни, събрани от Глобалното партньорство за знания относно миграцията и развитието (Световната банка) за паричните преводи, изпращани от мигрантите в родните им страни: <https://www.knomad.org/data/remittances>

3. Центрове за задържане

В контекста на ЕС това са специализирани места, където се настаняват лица от страни извън ЕС, които предстои да бъдат върнати в страната им на произход. Мигрантите се задържат в тези затворени центрове, особено когато съществува риск да се опитат да избегнат връщането, като се укрият или по друг начин възпрепятстват процедурата по връщане. Съгласно международното право

в областта на правата на човека задържането в контекста на миграцията следва да се използва само като крайна мярка, когато не може да се приложи алтернативно решение.

Последни данни за броя на задържаните мигранти в различни страни, събрани от организацията с нестопанска цел Global Detention Project <https://www.globaldetentionproject.org/regions-subregions/europe>

4. Дискриминация

Положение, при което в сравнима ситуация едно лице е третирано по-зле от друго поради характеристики като етнически произход, националност или миграционен статут. Надлежно документирано е, че имигрантите и техните потомци се сблъскват с дискриминация в целия ЕС и във всички области на живота, най-често при търсене на работа и жилище.

Резултати от проучване за малцинствата и дискриминацията в ЕС, проведено през 2017 г. от Агенцията на Европейския съюз за основните права <https://fra.europa.eu/en/publication/2017/second-european-union-minorities-and-discrimination-survey-main-results>

5. Европейски комисар по вътрешните работи

Член е на Европейската комисия и отговаря за предлагането и провеждането на миграционната политика на ЕС. Задачата на комисаря по вътрешните работи на ЕС за периода 2019 – 2024 г. е да намери обща основа между държавите – членки на ЕС, и да постави ново начало в областта на миграцията и убежището, което да обедини държавите от ЕС около общи ценности и хуманитарни отговорности.

Илва Йохансон е комисар на ЕС по вътрешните работи за периода 2019 – 2024 г. Повече за нейните отговорности и последните ѝ дейности: https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/johansson_en

6. Компенсация за приемащата държава

Схващане, според което държави извън ЕС, склонни да приемат незаконни мигранти и търсещи убежище, връщани от ЕС, биха могли да получат някаква форма на финансова компенсация от ЕС или да осигурят по-лесен достъп до ЕС за своите граждани. Това не е официална политика на ЕС,

която да се прилага систематично за управление на миграцията. Някои отделни държави от ЕС по-скоро водят преговори със страните на произход или транзитно преминаване на мигрантите, за да се засили граничният им контрол.

Повече за различните аспекти на тази практика в Европа и други части на света:
<https://www.chathamhouse.org/2020/10/what-externalization-and-why-it-threat-refugees>

7. Интеграция на имигрантите

Процес на взаимна адаптация между мигрантите и обществата, в които живеят. Мигрантите се включват в социалния, икономическия, културния и политическия живот на приемащата общност, който също се променя поради тяхното присъствие. Интеграцията означава съвкупност от съвместни отговорности за мигрантите и общностите, в които те се установяват. Това невинаги означава постоянно пребиваване на имигрантите. Ключови елементи на интеграцията са достъпът на мигрантите до различни видове права и услуги, като например образование и пазар на труда, както и признаването на основен набор от ценности, които свързват мигрантите и приемащите ги общности.

За сравнителен преглед на различните измерения на интеграцията и политиките за интеграция в ЕС и много други страни вижте интерактивния уебсайт на MIPEX: Индекс на политиките за интеграция на мигрантите: <https://www.mipex.eu>

8. Незаконна миграция

Това е трансгранично движение на хора, което се осъществява извън законите, уреждащи влизането в страна на транзитно преминаване или крайна цел на пътуване. Фактът, че някои хора мигрират извън признатите миграционни канали, не означава, че държавите, през които преминават или в които се установяват, нямат задължението да защитават техните права. Сред хората, които използват незаконни маршрути, могат да бъдат бежанци, жертви на трафик или непридружени деца мигранти. Съгласно международното право държавите трябва да осигурят достъп до международна закрила на търсещите убежище, които бягат от преследване, конфликт или ширещо се насилие. Освен това международното право защитава бежанците от санкции за незаконно влизане или престой, ако са пътували от място, където са били изложени на риск.

За данни за незаконната миграция вижте портала за миграционни данни на Международната организация по миграция (МОМ): <https://migrationdataportal.org/themes/irregular-migration>

9. Обществено мнение за миграцията

Отношението към имигрантите и имиграцията се корени в ценностите на хората и в общата им представа за света. Въпреки че обществеността може да не разполага с точна информация за броя и профила на мигрантите, живеещи в нейната страна, мнението ѝ за миграцията може да определи политиките на правителствата и дори да повлияе на резултатите от изборите. Общественото мнение за миграцията оказва влияние и върху средата, в която имигрантите се интегрират в приемащата общност.

Много страни събират данни за общественото мнение по отношение на миграцията и тези данни могат да бъдат полезен показател за това колко отворени или затворени са приемащите общества към имиграцията. Може би е изненадващо, че според последните данни на Евробарометър в по-богатите държави от ЕС около половината от хората не са нито „за“, нито „против“ миграцията, а някъде по средата. Антиимигрантските нагласи обикновено са най-силно изявени в страни с най-малко мигранти, където хората нямат личен опит с имигранти, но може да имат по-отчетливо усещане за обща несигурност и по-ниско чувство за контрол върху собственото си икономическо или социално положение.

За преглед на различни проучвания на общественото мнение относно имиграцията вижте портала за миграционни данни на Международната организация по миграция (МОМ):

<https://migrationdataportal.org/themes/public-opinion-migration>

За две скорошни проучвания по темата, които включват данни за държавите от ЕС, вижте:

- Работен документ на Института за развитие на отвъдморските страни и територии: Обществени нагласи към имиграцията и имигрантите, 2020 г.: <https://odi.org/en/publications/public-attitudes-towards-immigration-and-immigrants-what-people-think-why-and-how-to-influence-them/>
- Проучване на фондация „Фридрих Еберт“: Все още разделени, но по-отворени: Картографиране на европейските нагласи към миграцията преди и след миграционната криза, 2019 г.: <https://ec.europa.eu/migrant-integration/librarydoc/still-divided-but-more-open-mapping-european-attitudes-towards-migration-before-and-after-the-migration-crisis>

10. Законни пътища за миграция

Законната миграция се осъществява в съответствие със законите на страната на произход, транзитно преминаване и крайна цел на пътуване. В държавите – членки на ЕС съществуват специални режими (пътища), които позволяват на отговарящите на условията лица да мигрират законно от страни извън ЕС, при определени условия и понякога за определена продължителност. Например миграция с цел работа, образование или събиране на семейството. Други пътища отговарят на нуждите на хора в уязвимо положение като бежанци, хора, принудени да напуснат страната си поради природни бедствия или неблагоприятните последици от изменението на климата и влошаването на околната среда. Сред примерите за пътища за мигранти в уязвимо положение са хуманитарните визи и програмите за хуманитарен прием, програмите за частно спонсорство, режимите за събиране на

семейството или медицинската евакуация и пр. Често се призовава за отваряне на пътищата за законна миграция като алтернатива на незаконната миграция.

Прочетете повече за законната миграция в ЕС в брифинг на Европейската служба за парламентарни изследвания, 2019 г.:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/635559/EPRS_BRI\(2019\)635559_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/635559/EPRS_BRI(2019)635559_EN.pdf)

11. Узаконяване/Амнистия

В контекста на ЕС узаконяването е държавна процедура, чрез която незаконно пребиваващи граждани на страни извън ЕС могат да кандидатстват за законен статут на пребиваване в приемащата ги държава. Когато възможностите за законна миграция от страни извън ЕС са ограничени, но има голямо търсене на мигрантска работна ръка и мигрантите успяват да намерят начини да влязат в страната незаконно, това обикновено води до увеличаване на броя на незаконните мигранти, живеещи в тази страна. Освен това при извънредни обстоятелства като тези, породени от пандемията от COVID-19, мигрантите, които преди това са имали законен статут, могат да се окажат в несигурно положение и евентуално да загубят правото си на пребиваване в страната.

За да се справят с тези проблеми, някои правителства решават да въведат определени условия, при които незаконните мигранти могат да получат законен статут. Това обаче е противоречиво решение. От една страна, преминаването на чуждестранните работници от неофициална към официална заетост е полезно както за работниците, така и за приемащото общество. От друга страна, това може да се разглежда като поощряване на незаконната миграция и като несправедливо от гледна точка на мигрантите, които чакат да пристигнат в ЕС по законен път.

За повече информация относно справянето с незаконното наемане на чуждестранни работници в различни държави вижте „Перспективи при международната миграция на ОИСП за 2018 г.“, стр. 176, 178 и 186: https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2018_migr_outlook-2018-en#page1

12. Програми за презаселване

В контекста на ЕС това са доброволни програми, в рамките на които държавите от ЕС предоставят международна закрила на своя територия на бежанци и разселени лица, които са били определени като отговарящи на условията за презаселване от Агенцията на ООН за бежанците (ВКБ ООН). В световен мащаб презаселването е начин да се защитят бежанците, които нямат възможност да се интегрират на местно равнище или да се завърнат в родината си. То включва подбор и прехвърляне на бежанци от държава, в която са потърсили закрила, в трета държава, която се е съгласила да ги приеме – като бежанци – със статут на постоянно пребиваващи. Този статут предоставя на тях и на

близките им роднини защита и достъп до права като тези, с които се ползват гражданите на съответната държава. Освен това те трябва да имат възможност в даден момент да станат граждани на страната, в която са се презаселили.

За повече информация относно презаселването на бежанци в ЕС вижте доклада на Европейския парламент, 2019 г.:

[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2016\)589859](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2016)589859)

За данни в световен мащаб за презаселването от Агенцията на ООН за бежанците (ВКБООН):

<https://www.unhcr.org/resettlement-data.html?query=resettlement>

13. Връщане

Придвижването на мигрант от приемаща държава обратно към страната му на произход, на националност или обичайно местопребиваване, след като е прекарал значителен период от време в приемащата държава. Връщането може да бъде доброволно или принудително, подпомогнато или самоинициативно. То е израз на суверенитета на държавата да решава кой да влиза и остава на нейна територия. Ето защо държавата може да извежда мигранти, но няколко принципа на международното право, и най-вече принципът на „забрана за връщане“ (*non-refoulement*), ограничават правомощията ѝ в това отношение. Принципът на забрана за връщането е принцип, който забранява на държавите да връщат дадено лице в страна, където животът или свободата му биха били застрашени. Международното право също определя стандарти за начина, по който се извършват извежданията. При тях трябва да се зачита достойнството на лицето, а употребата на сила трябва да бъде по изключение, ограничена до разумно необходимото. Те никога не трябва да застрашават живота или физическата неприкосновеност на лицето.

Последни данни за ЕС-27 относно прилагането на имиграционното законодателство, включително връщанията: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Enforcement_of_immigration_legislation_statistics#Returns_of_non-EU_citizens

За данни в световен мащаб за обратната миграция с акцент върху доброволното връщане вижте портала за миграционни данни на Международната организация по миграция (МОМ):

<https://migrationdataportal.org/themes/return-migration>

14. Шенгенско пространство

Това е пространство, което понастоящем обхваща повечето държави от ЕС и някои страни извън ЕС (вж. *географската карта*, включена в кутията на *Дестинация Европа*). При обичайни обстоятелства не се извършват проверки по вътрешните граници между държавите, които са част от Шенгенското

пространство. Гражданите на ЕС и всички, които се намират законно в него, в това число граждани на страни извън ЕС, могат да се движат свободно, без да подлежат на граничен контрол. Кодексът на шенгенските граници позволява на държавите членки временно да възстановят граничния контрол по вътрешните граници в случай на сериозна заплаха за обществения ред или вътрешната сигурност. Това обаче е крайна мярка, която трябва да се използва в изключителни ситуации и само за ограничен период от време.

За да научите повече за Шенгенското пространство, страните, които то обхваща, и свързаните с него политики, посетете специалния уебсайт на Европейската комисия: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/schengen_en

15. Контрабанда (каналджийство) и трафик на мигранти

В международното право **контрабандата (каналджийството)** на мигранти се определя като осигуряване на незаконно влизане на лице в държава, на която то не е гражданин или в която не пребивава постоянно. Това влизане е организирано с цел получаване на финансова или друга материална изгода. **Контрабандата** обикновено е по взаимно съгласие и се извършва през граница. Понякога тя се бърка с **трафика на хора**. Има много сходства, но за разлика от **контрабандата** **трафикът на хора** включва тежка експлоатация. **Трафикът на хора** може да се извършва и в рамките на територията на дадена държава. На практика обаче трудно може да се определи границата между тях. Експлоатация и злоупотреба с мигранти може да настъпи по време на транзитно преминаване или в крайната точка на пътуване, дори ако първоначално е имало съгласие от тяхна страна. **Контрабандата** може да доведе до **трафик**. Освен това **контрабандата** и **трафикът** може да се осъществяват по едни и същи маршрути. Важно разграничение е, че докато **трафикът на хора** обикновено се счита за престъпление срещу личността, **контрабандата** е престъпление срещу държавата.

За повече подробности и данни за контрабандата вижте портала за миграционни данни на Международната организация по миграция (МОМ): <https://migrationdataportal.org/themes/smuggling-migrants>

За действията на ЕС срещу контрабандата, предприети от Европейския център за борба с контрабандата на мигранти към Европол, вижте: <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-migrant-smuggling-centre-emsc#fndtn-tabs-0-bottom-1>

16. Агенция на ООН за бежанците (ВКБООН)

Агенция на Организацията на обединените нации, която предоставя помощ на бежанци, разселени общности и лица без гражданство в 135 държави.

За повече информация относно организацията и нейната дейност вижте уебсайта на ВКБООН:
<https://www.unhcr.org/what-we-do.html>

